JYX JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Kouri, Suvi

Title: Upseerinaisten sukupuolen tekemisen tavat

Year: 2018

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittaja & Sukupuolentutkimuksen seura, 2018.

Rights: In Copyright

Rights url: http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en

Please cite the original version:

Kouri, S. (2018). Upseerinaisten sukupuolen tekemisen tavat. Sukupuolentutkimus, 31(2), 9-22.

VERTAISARVIOITU
KOLLEGIALT GRANSKAD
PEER-REVIEWED
www.tsv.fi/tunnus

Upseerinaisten sukupuolen tekemisen tavat

Suvi Kouri

Armeija on historiallisesti ja globaalisti sukupuolittunut instituutio ja sotiluus on perinteisesti ollut miesten hallussa. Sielläkin, missä sotilaana toimiminen on mahdollista naisille, sotilaan normi on edelleen mies. Artikkelissa tarkastellaan, millaisia sukupuolen tekemisen tapoja Suomen Puolustusvoimissa työskentelevät upseerinaiset ovat omaksuneet sopeutuakseen sotilasyhteisöön. Artikkeli avaa, miten upseerinaiset tekevät sukupuolta sotilaskontekstissa ja miten nämä sukupuolen tekemisen tavat vaikuttavat muussa elämässä. Aineisto koostuu yhdeksän upseerinaisen haastattelusta, joiden pohjalta hahmottuu neljänlaisia sukupuolen tekemisen tapoja: sukupuolen tekeminen rakentamalla sukupuoletonta sotilasta, jonka taustalla ovat kuitenkin maskuliiniset normit, feminiinisyyksien häivyttäminen ammatillisen uskottavuuden rakentamiseksi, eron tekeminen toisiin naisiin sekä äitiyden käyttäminen resurssina työssä ja feminiinisyyksien lisääminen sotiluuteen maskuliinista normia haastaen.

Avainsanat: sotilasyhteisö, sukupuolen tekeminen, upseerinaiset

Sotilaan tehtävä on perinteisesti ollut miesten hallussa lähestulkoon kaikkialla maailmassa. Asepalveluksen ja sotilaan ammatin avaaminen naisille ei välttämättä haasta patriarkaalisia normeja tai muuta sotilaan sukupuolta. Sotilaan normin ollessa edelleen mies nainen joutuu häivyttämään sukupuoltaan voidakseen vastata tuohon normiin liittyviin oletuksiin ja vaatimuksiin. (Jokinen 2000, 170.) Tutkin tässä artikkelissa, millaisia sukupuolen tekemisen tapoja Suomen Puolustusvoimissa työskentelevät upseerinaiset ovat omaksuneet sopeutuakseen sotilasyhteisöön ja upseerin ammattiin sekä niiden maskuliinisiin normeihin. Analyysini painopisteet ovat, miten upseerinaiset tekevät sukupuolta sotilaskontekstissa ja miten työssä omaksutut sukupuolen tekemisen tavat vaikuttavat elämän muilla osa-alueilla.

Puolustus- ja turvallisuusala on voimakkaasti sukupuolittunut niin sukupuolirakenteeltaan kuin työnjaoltaan. Sukupuolen ohella siviili–sotilas-jako lisää maanpuolustuksen kentän jännitteisyyttä ja samalla vahvistaa sukupuolittuneisuutta. (Tallberg 2012, 231–232.) Pitkään ainoastaan miesten harjoittama upseerin ammatti on yhä vahvasti miesenemmistöinen. Asepalveluksen suorittaminen on ollut mahdollista naisille vuodesta 1995, ja naisia on palvellut upseerina Puolustusvoimissa 2000-luvun taitteesta lähtien. Varusmiesten kokonaismäärästä (n. 25 000 vuosittain) naisia on noin kaksi prosenttia. Myös naisten osuus ammattiupseereista (n. 2900) on jäänyt kahden prosentin tietämille. (Puolustusvoimien henkilöstötilinpäätös 2016, 9–11.)

Asevelvollisuuden koskiessa vain miehiä myös upseerin ammatin sukupuolittuneisuuden muutos

on äärimmäisen hidasta. Upseerius ankkuroituu vahvasti varusmiespalvelukseen, jonka suorittaminen mahdollistaa hakeutumisen Maanpuolustuskorkeakouluun. Miesten yleinen asevelvollisuus on yhteiskunnallisesti suuren mittaluokan kysymys. Kyse on paitsi sukupuolten tasa-arvosta, myös siitä, millaista maskuliinisuutta tämä järjestelmä tuottaa. (Julkunen 2012, 39.) Suomalaisen yhteiskunnan ja Puolustusvoimien näennäinen sukupuolineutraalius on voitava asettaa kyseenalaiseksi. Sukupuolesta sekä naiseuden ja sotiluuden törmäyskohdista puhuminen nostaa esiin yhteiskunnan sekä armeijaorganisaation kipukohtia. Tutkimuksessani avaan Puolustusvoimissa työskentelevien upseerinaisten kokemuksia ja tunteita tilanteista, joissa sukupuoli on tullut merkitykselliseksi – usein ei-toivotulla ja joskus kiusallisellakin tavalla.

Esittelen aluksi suomalaisen naisen tietä sotilaaksi ja avaan sotilaan perinteisen maskuliinista ideaalia. Valotan ensin armeijaorganisaation sekä sotilaan tehtävän historiallista taustaa ja nykyisyyttä, jotta tutkimus tulee ymmärrettäväksi yhteiskunnallisessa ja kansallisessa kontekstissaan. Tutkimus liittyy kansainväliseen keskusteluun asevoimista ja sukupuolesta, mutta tuo esiin myös kansalliset erityispiirteet, sillä Suomessa aihepiiriä on tutkittu vähän. Teoriaosion jälkeen esittelen aineiston ja menetelmät sekä teoreettisen viitekehyksen keskeisine käsitteineen. Analyysiosion muodostavat neljä lukua, joiden teemat pohjautuvat haastatteluissa esiin nousseisiin sukupuolen tekemisen tapoihin, joita upseerinaiset ovat harjoittaneet löytääkseen paikkansa maskuliinisessa sotilasyhteisössä ja rakentaakseen uskottavaa sotiluutta. Lopuksi kokoan yhteen analyysin pohjalta tekemäni johtopäätökset.

HISTORIALLINEN TAUSTA: NAINEN SOTILAANA

Vaikka sotilaan tehtävässä toimiminen on ollut pääasiassa rajattu miehille, historiasta löytyy esimerkkejä naisista sotilaina. Naisten rooli sodankäynnissä on vaatinut niin yhteiskunnallisia kuin henkilökohtaisia sukupuolen normeihin ja sukupuolijärjestelmään liittyviä neuvotteluja. Historioitsija Marianne Liljeström (2004) on tutkinut toisen maailmansodan aikana asevoimissa ja partisaanivoimissa palvelleiden neuvostonaisten omaelämäkerrallisia tekstejä. Niissä naiset kirjoittivat äitiydestä, hoivasta ja ulkonäöstä huolehtimisesta ”sisäisenä” tarpeena. Liljeström tulkitsi naisten rakentavan näin naiseutta vastapainoksi miehiseksi mielletylle sotasankaruudelle. Sodan äärimmäiset olosuhteet uhkasivat perinteistä sukupuolten kaksinapaista järjestystä. Liljeströmin mukaan tätä järjestystä ei naisten teksteissä problematisoitu, eikä naisena olemista pohdittu tai koettu ongelmalliseksi. Sodan aikana miehisyyden ja naiseuden normit unohdettiin hetkeksi, kun taisteltiin suuremmaksi koetun asian puolesta. Sodan päätyttyä perinteinen sukupuolijärjestys palautettiin ja elämän toivottiin palautuvan ennalleen. Taisteluihin osallistuneet naiset jäivät vaille arvostusta, kun taas miehiä juhlittiin sankareina. (Emt., 156–158, 160, 163.)

Myös Suomen historiasta löytyy esimerkkejä naisten osallistumisesta aseellisina sotatoimiin. Sisällissodassa punakaartin kokonaisvahvuudesta naisia oli noin 3 %. Valkoistenkin puolella naiset osallistuivat sotaan, mutta olemassa olevan sukupuolijärjestelmän mukaisesti naisille sopiviksi mielletyissä tehtävissä, kuten muonituksessa, vaatehuollossa ja sairaanhoidossa. Sisällissodan alussa myös valkoisten naisten keskuudessa esiintyi halua osallistua taistelutoimiin. Valkoisen armeijan komentaja kenraali Carl Gustav Mannerheim otti asiaan kantaa useassa lehdessä julkaistussa kirjoituksessaan. Hän ilmoitti odottavansa naisilta apua tukitehtävien muodossa ja pitävänsä ”sotaista kamppailua” yksinomaan miesten oikeutena ja velvollisuutena. Käsitykset naisten roolista sodassa näyttivät siten sisällissodassa jakautuneen ideologisten linjojen mukaisesti. Pääasiassa pasifistista linjaa ajaneet naisjärjestöt eivät myöskään hyväksyneet aseelliseen taisteluun osallistuvia naiskaarteja. Sisällissodan jälkimainingeissa täysin luonnonvastaisina pidettyihin naispuolisiin punakaartilaisiin suhtauduttiin erityisen raivokkaasti, kun valkoiset alkoivat toimeenpanna häviäjäosapuolen rangaistuksia. Sotatoimiin osallistuneisiin naisiin eli ”naarassusiin” ja ”ryssänmorsiamiin” kohdistui seksuaalista väkivaltaa, raiskauksia ja teloituksia. Teloitettujen punaisten joukossa naiset olivat yliedustettuina. Sodan poikkeusolosuhteiden myötä horjuneet

normit ja sukupuolijärjestelmä pyrittiin palauttamaan entiselleen – jopa hyvin äärimmäisin keinoin. (Latva-Äijö 2004, 50, 54; Lähteenmäki 1999, 46, ks. myös Liukkonen 2018.)

Sisällissodan jälkeen uusi piirre sukupuolijärjestelmässä oli naisten rauhanaikainen maanpuolustustoiminta. Lotta Svärd -yhdistyksen historiaa tutkinut Annika Latva-Äijö (2004, 261) nimittää lottia tiedostetun provokatiivisesti naisarmeijaksi. Hänen mukaansa yhdistys liitti sotilaallisuutta hyväksyttyyn naiseuteen. Hän kirjoittaa: ”Lotta Svärd oli kuin hieman sopimaton aikansa muottiin, hieman väärän muotoinen mahtuakseen täysin ympäristönsä naiskuvaan. Se joutui venyttämään ja laajentamaan sosiaalisen sukupuolen määritelmää.” (Emt., 262.) Yhdistyksestä tuli ”maanpuolustuksen äiti”, joka toteutti niin sanotusti *yhteiskunnallista äitiyttä* eli omaksui itsestään selvästi naisille kuuluvan kasvattajan roolin, mutta tällä kertaa kodin ulkopuolisena julkisena toimintana. (Emt., 282.) Toinen maailmansota muutti jälleen rajusti yhteiskunnan sukupuolijärjestelmää. Naiset toimivat lottina armeijan tukitehtävissä, mutta ottivat työvastuuta myös maatiloilla ja tehtaissa miesten ollessa rintamalla. Naisten toiminta-alue laajeni ja itsenäisyys kasvoi. Sodan päätyttyä tilanne ei palannut täysin entiselleen. Naisille jäi kaksoisrooli, johon kuului sekä kodista huolehtiminen että ansiotyössä käyminen. (Lähteenmäki 1999, 53–54.)

Suomen ensimmäisenä naispuolisena puolustusministerinä vuosina 1990–1995 toiminut Elisabeth Rehn ajoi voimakkaasti sotilaallisten tehtävien avaamista myös naisille. YK:n rauhanturvatehtävät avattiin naisille vuonna 1991, mutta osaan tehtävistä heillä ei ollut mahdollisuutta puuttuvan sotilaskoulutuksen vuoksi. Tähän tuli muutos, kun naisten vapaaehtoisen asepalveluksen mahdollistava laki astui voimaan huhtikuussa 1995 ja ensimmäiset naiset aloittivat asepalveluksensa saman vuoden lokakuussa. Naisten koulutus haluttiin integroida osaksi olemassa olevaa koulutusjärjestelmää mahdollisimman pienin erityisjärjestelyin. Lain myötä kaikki koulutus ja tehtävät Puolustusvoimissa avattiin sukupuolesta riippumatta niille, joilla vaaditut edellytykset täyttyvät. (Naiset ja sotilaallinen maanpuolustus -toimikunnan mietintö 1993, 22, 44.)

Naisia on vuodesta 1995 lähtien koulutettu reserviin yli 8100 ja heistä 65–70 % on saanut johtajakoulutuksen. Varusmiespalveluksen suorittaneista miehistä johtajakoulutettuja on alle 30 %. Alkuinnostuksen jälkeen vapaaehtoiseen asepalvelukseen hakeutuvien määrä näytti vakiintuvan 400–500 naiseen vuosittain, mutta luku on ollut viime vuosina lievässä nousussa. Vuonna 2017 hakijamäärä ylitti ensimmäistä kertaa tuhannen hakijan rajan ja vuonna 2018 hakijoita oli jo 1516 eli reilusti aiempaa enemmän. (Maavoimien tiedotteet 5.3.2018.) Asepalveluksen myötä naisille avautui myös mahdollisuus sotilaan ammattiin. Ensimmäiset naispuoliset opistoupseerit valmistuivat 1999 ja ensimmäiset upseerit vuotta myöhemmin. Viimeisimmän julkaistun henkilöstötilinpäätöksen mukaan ammattisotilaan tehtävissä toimivien naisten määrä on opistoupseereista 0,6 %, upseereista 2,4 %, erikoisupseereista 2,3 % ja ammattialiupseereista 7,1 %. (Puolustusvoimien henkilöstötilinpäätös 2016.)

SOTILAAN MASKULIININEN IDEAALI

Tätä historiallista taustaa vasten näyttäytyy selkeämpänä, miksi naisten sotilasyhteisöön integroitumiseen on liittynyt ristiriitoja. Sotilasnaisten on osittain luovuttava sukupuoli-identiteetistään ja haettava paikkansa sotilasyhteisössä maskuliinisten positioiden kautta. Sotilaaseen liitetään perinteisesti maskuliinisiksi miellettyjä ominaisuuksia, kuten fyysinen voima, kurinalaisuus, tunteiden hallinta, rationaalisuus ja päättäväisyys. Sotilasnaisten on todistettava maskuliinisuutensa fyysisen kyvykkyyden ja sotilaalle edullisina pidettyjen sosiaalisten ominaisuuksien osalta. Naisten ja miesten fyysiset erot ovat perinteisesti olleet yhtenä perusteena naisten sulkemiseen pois sotilaan ammatista. Aseteollisuuden kehittyessä ja sodankäynnin muuttuessa yhä enemmän teknologiaa hyödyntäväksi sotilaan fyysiset ominaisuudet ovat kuitenkin vähemmän merkittäviä. (Goldstein 2001, 41; Jokinen 2000, 174–175; Via 2010, 44.)

Niin yhteiskunnan kuin sodankäynnin muutokset vaikuttavat hitaasti armeijan kaltaisen suuren ja vahvasti traditioihin nojaavaan organisaation kulttuuriin. Esimerkiksi narratiivi suomalaisesta korpisoturista elää yhä rakentaen suomalaisen sotilaan

sukupuolta ja identiteettiä. (Jokinen 2000, 127–128.) Sotilassosiologi Nina Ronesin (2015a, 77) mukaan Norjan armeijan perinteisen hiihtävän jalkaväkisotilaan narratiivi toimii esteenä naisten rekrytoinnille ja sitoutumiselle asevoimien palvelukseen. Tämäntyyppiset traditiot jähmettävät maskuliinisen sotilaan ideaalin ikään kuin opilliseksi, muuttumattomaksi totuudeksi. Traditiot voivat toimia myös identiteetin välineenä. Niin sotiluuteen liitettävät isänmaallisuus kuin hegemoninen maskuliinisuuskin rakentuvat usein selkeimmin sitä kautta, mitä ne *eivät ole*. Ne erottavat sisäpiirin ja tekevät ulkopuolisista ”toisia”. (Emt., 60, 71.) Aiemmin tämä on tarkoittanut eron rakentamista suhteessa naisiin ja femininisyyksiin. Naisten astuessa miesten maailmaan he uhkaavat traditiota eli samalla myös traditioihin sitoutuneiden ammatillista identiteettiä ja minuutta.

Vaikka traditiot ja myytit voidaan kyseenalaistaa, niitä ei voi jättää kokonaan oman identiteetin ulkopuolelle, jos halutaan sitoutua traditionaaliseen ammattiin. Ne ovat osa ammattikulttuuria, sen uskomuksia ja käytänteitä. Sotilaaseen liittyvät myytit kohtelevat miehiä ja naisia eri tavoin. Työpsykologian ja -sosiologian alalta väitellyt Varpu Löyttyniemi (2004, 32–33) otti tutkimuksessaan sukupuolen tietoiseksi näkökulmaksi lääkäriyteen. Hänen mukaansa lääkärit ovat oppineet ajattelemaan ammatillista itseään ilman sukupuoltaan, mutta sukupuoli tulee näkyviin, kun sille asetettuja normeja ja rajoja rikotaan. Lääkärin ammattikulttuurissa miehiin ja miehisyyteen liitetään arvo- ja vaikutusvaltaa ja naisiin ja naiseuteen lämpöä ja läheisyyttä. Lääkäri on näitä molempia ja eroaa siinä mielessä sotilaan ammatista, johon ei perinteisesti ole liitetty naisellisiksi miellettyjä merkityksiä ja odotuksia. Myös lääkäriydessä on kuitenkin Löyttyniemen mukaan miehisen ja naisisen position välinen hierarkia, joka suosii miehistä vaihtoehtoa.

Kansainvälisten suhteiden tutkija Tami Amanda Jacobyn (2010, 81) tutkimuksessa Israelin armeijasta yksi haastatelluista totesi, että naiselle sotilaan ideaaliin pääseminen on itse asiassa miehen esittämistä. Sotilasnaisen on häivytettävä femininisiksi miellettyjä piirteitään ja pyrittävä olemaan ”paljastamatta” todellista sukupuoltaan. Myös Norjan asevoimia tutkinut politologi Torunn Laugen Haaland (2012, 65, 73) toteaa, että miesten dominoimassa armeijakulttuurissa naisten tulee mukautua miehisiin normeihin tullakseen hyväksytyksi. Sotilasnaiselle suurin mahdollinen ylistys on olla ”yksi jätkistä”. Sosiologi Orna Sasson-Levy (2003, 440) on tutkinut, kuinka Israelin armeijan sotilasnaiset muokkaavat sukupuoli-identiteettiään sopeutuakseen sotilasyhteisöön ja istuakseen paremmin sotilaan ideaaliin. Hän oli tutkimuksessaan havainnut kolmenlaisia osittain sisäkkäisiä käytänteitä sukupuoli-identiteetin muokkaamisessa: 1) miespuolisen sotilaan ruumiillisten ja diskursiivisten käytänteiden imitointi, 2) erottautuminen niin kutsutusta traditionaalisesta femininisyydestä sekä 3) seksuaalisen häirinnän trivialisointi. Sasson-Levyn mukaan nämä käytänteet osoittavat sekä myöntymistä armeijan dikotomiseen sukupuolijärjestelmään että sen vastustamista. Yhtäältä ne horjuttavat femininisyyden ja maskuliinisuuden hegemonisia normeja, toisaalta vahvistavat armeijan androsentrisiä normeja.

Näyttäisi siltä, että naisten osallistuminen niin asepalveluksen suorittamiseen kuin ammattisotilaan tehtäviin on luonut sotilaan ideaalin rinnalle myös siitä erillisen ja sen kanssa osittain ristiriitaisen naissotilaan ideaalin. Suomen kontekstissa tuo ideaali näyttäytyy loogisena jatkumona lottien yhteiskunnalliseen äitiyteen, jossa yhdistyivät sotilaallisuus ja hyväksyttynä pidetty naiseus. Löytääkseen paikkansa sotilasyhteisössä sotilasnaisen tulee yhtäältä mukautua miespuolisen sotilaan ideaaliin, toisaalta harjoittaa femininisyyksiä eli oltava pehmeä, lempeä ja muista huolehtiva. Ristiriidat tulevat esiin myös sotilasnaisen ulkonäköä koskevissa odotuksissa: ulkonäöstä on huolehdittava ja ylläpidettävä tiettyä naisellisuutta, mutta ei kuitenkaan liiallisesti. Näiden naisellisiksi miellettyjen piirteiden ja ominaisuuksien rinnalla naisten on vastattava myös sotilaan ideaalin vaatimuksiin: on oltava fyysisesti ja henkisesti kestävä ja vahva sekä olla valittamatta. (Laukkanen & Ojajärvi 2016, 247; Ojajärvi 2015, 120–121.) Politologi Sandra Via (2010, 44) on käyttänyt tästä ilmausta *sukupuoliroolien nuoralla käveleminen*. Se ei hänen mukaansa edistä sotilaan sukupuolen muuttumista tai sukupuolidikotomian murtumista.

AINEISTO, MENETELMÄT JA SUKUPUOLEN TEKEMISEN NÄKÖKULMA

Keräsin keväällä 2016 aineiston haastattelemalla yhdeksää Suomen Puolustusvoimien maa- ja merivoimissa työskentelevää naispuolista upseeria. Informantit olivat tuolloin iältään 24–41-vuotiaita. He olivat työskennelleet sotilaan tehtävissä puolesta vuodesta 15:een vuotta. Olen häivyttänyt artikkelissa käyttämistäni lainauksista henkilöiden, joukko-osastojen ja varuskuntien nimet sekä muut anonymiteettia vaarantavat tiedot. Käytän informanteista pseudonyymiä, enkä ole yksilöinyt ikätietoja. Olen itsekin työskennellyt Puolustusvoimissa, joten haastateltavat löytyivät lumipallomenetelmällä omien verkostojeni kautta. Haastatteluissa käytiin läpi varusmiespalvelusta, kadettikouluaikaa sekä upseerin työuraa. Eksplisiittisesti sukupuoleen liittyviä kysymyksiä varusmiespalveluksen osalta olivat, miten naisiin suhtauduttiin ja työuraan liittyen, sekä onko haastateltava joutunut tasapainottelemaan sotiluuden ja naiseuden kanssa tai kokenut tarvetta korostaa naisellisuuttaan suhteessa maskuliiniseksi miellettyyn sotiluuteen. Haastatteluista lyhin oli kestoltaan 45 minuuttia ja pisin tunnin ja 15 minuuttia. Nauhoitin ja litteroin haastattelut.

Käytin menetelmänä teemahaastattelua. Teemat olivat ennalta valittuja, mutta niiden sisällä tutkittavat saattoivat tuoda esiin niitä kokemuksia, jotka itse halusivat kertoa. Tämä antoi painoa tutkittavien omalle äänelle tutkijan näkökulman painottumisen sijaan. Tietyt normit, diskurssit ja sisäistetyt koodit ohjaavat sukupuolen rakentumista haastateltavien kertomuksissa. Samalla tulee kuitenkin näkyviin niin naisten välisiä kuin yksittäisen naisen sisäisiä eroja. Niiden esiin tuomisella pyrin huomioimaan sukupuolen dynaamisuuden ja sen moninaisen rakentumisen ja tuottamisen niin elämässä kuin haastattelutilanteessakin. (Hyvärinen, Peltonen & Vilkko 1998, 12–13.) Luin haastattelujen litteroinnit läpi ja koodasin aineiston. Koodaaminen on yhteiskuntapoliitikko Tiina Silvastin (2014, 38–39.) määritelmän mukaan aineiston tarkkaa lukemista, tutkimista ja erittelyä. Erittelin aineistosta kohtia, joissa puhuttiin sukupuolesta. Sukupuoleen liittyvät ilmaukset toimivat avainsanoina paikantaessani aineistoista tutkimuskysymysten kannalta oleellisia kohtia. Koodaamisesta etenin teemoitteluun. Teemat eivät jäsentyneet haastattelukysymysten teemojen mukaisesti, vaan liittyivät sotilaan näennäiseen sukupuolettomuuteen, maskuliinisuuksiin ja femiiniinisyyksiin. Käydessäni aineiston ja aiemman tutkimuksen välistä vuoropuhelua aloin erottaa kertomuksista neljä sukupuolen tekemisen tapaa, joiden alle jäsentelin aineiston ja aloin rakentaa analyysia.

Analyysini teoreettisena lähtökohtana olen käyttänyt *sukupuolen tekemisen* (*doing gender*) käsitettä (West & Zimmerman 1987; Butler 2006). Sukupuolen tekeminen viittaa laajaan tutkimusperinteeseen, jossa sukupuolen nähdään rakentuvan arjen käytännöissä ja vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa sen sijaan, että ’miestä’ ja ’naista’ pidettäisiin itsestään selvinä kategorioina. Sosiologi Candace Westin ja Don Zimmermanin edustamassa etnometodologisessa suuntauksessa sukupuolen nähdään olevan läsnä kaikissa sosiaalisissa tilanteissa ja sukupuolta tehdään väistämättä. Sukupuolen tekemisen poststrukturalistisessa, butlerilaisessa suuntauksessa korostuu sukupuoli-identiteetin käsite liikkuvana ja joustavana performatiivina. Molemmissa suuntauksissa sukupuolen tekemistä ohjaavat ja kehystävät normit ja rakenteet. (Nentwich & Kelan 2014, 121–123.)

Molempiin sukupuolen tekemisen tutkimusperinteisiin sisältyy myös mahdollisuus muutokseen sukupuolen tekemisessä ja järjestyksissä. West ja Zimmerman suhtautuvat kriittisesti puheeseen sukupuolen purkamisesta (*undoing gender*), koska se tarkoittaisi sukupuolen hylkäämistä ja sitä, että sukupuoli menettäisi merkityksensä kategoriana. Purkamisen sijaan vakiintunutta järjestystä voi murtaa tekemällä sukupuolta toisin (*redoing gender*), esimerkiksi niin, ettei tiettyyn sukupuolikategoriaan kuuluminen automaattisesti tarkoita kategoriaan liitetyn sukupuolen tekemistä. Westin ja Zimmermanin mukaan sukupuolen toisin tekeminen haastaa miesten hegemoniaa ja edistää tasa-arvoa. (Kelan 2010; West & Zimmerman 1987, 147; 2009, 117–119.) Butlerilaisessa suuntauksessa muutoksen mahdollisuus on vaihtoehtoisten maskuliinisuuksien ja femiiniinisyyksien tekemisessä, jotka haastavat sukupuoleen liitettyjä normeja sekä binääristä ja luonnollistettua sukupuolijakoa. (Kelan 2010, 186.) Hyödynnän tässä artikkelissa sukupuolen tekemisen

käsitettä laajassa mielessä, mutta painopisteeni on etnometodologisessa suuntauksessa.

Tekniikan tutkija Marja Vehviläisen (2004) mukaan arjen käytännöistä lähtevä tutkimus voi tuoda näkyviin tilanteista toimijuutta ja osoittaa järjestyksiä, jotka rajoittavat ja säätelevät toimijuutta. Esiin nousevat uudelleen määritykset tai ristiriidat saattavat toimia tilana järjestyksen muutokselle. Vehviläisen (2009, 19) mukaan sukupuolta ja toimijuutta tehdään sekä tietoisesti että erikseen ajattelematta. Tässä artikkelissa pyrin tuomaan näkyviin upseerinaisten sukupuolen tekemisen tapoja yhtäältä sotilasorganisaation ja upseerin ammatin maskuliinisten normien, toisaalta kulttuuristen sukupuoleen liitettyjen odotusten säädellessä naisten toimijuutta.

Oma taustani antaa osittain sisäpuolisen näkökulman armeijamaailmaan ja sukupuoleen liittyviin ilmiöihin sotilasyhteisössä. Olen suorittanut naisten vapaaehtoisen asepalveluksen ja työskennellyt Puolustusvoimissa sotilaspastorin virassa. Aloittaessani työt keväällä 2007 Suomen ensimmäisenä naispuolisena sotilaspappina minun sanottiin astuvan ”miehisyyden viimeiseen linnakkeeseen”. Siinä yhdistyy kaksi perinteisen miehistä ammattia ja instituutiota: pappi ja sotilas sekä kirkko ja armeija. Sotilasuran Britannian armeijassa tehnyt ja armeijan jättäneiden brittisotilaiden identiteettikertomuksia tutkinut sosiologi David Walker (2016) on pohtinut *sisäpuolisuutta* (*insider-ness*). Oma positioni on osittain myös ulkopuolinen, sillä olen tullut erikoisupseerin tehtävään siviilikoulutuksen kautta käymättä kadettikoulua. Walkerin mukaan oma sisäpuolisuus on yhtäältä hyväksyttävä, mutta toisaalta sitä on myös vastustettava. Olen pyrkinyt tutkimuksen eri vaiheissa sekä hyödyntämään että haastamaan omaa tietämystäni ja kokemuksiani sekä niihin liittyviä ennakko-oletuksia. Sisäpuolisuuteni ohjasi tutkimusongelman valintaa, ja sillä oli vaikutuksensa myös haastattelutilanteisiin. Informantit menivät haastatteluissa niin sanotusti suoraan asiaan, sillä he tiesivät, ettei minulle tarvitse avata armeijamaailman erityispiirteitä tai termejä. Uskon, että omalla taustallani oli vaikutusta myös luottamuksen syntymiseen. Tutkimuseettisesti oli tärkeää tiedostaa luottamukseen liittyvä tutkijan vastuu arkaluontoisten ja henkilökohtaisten asioiden käsittelyssä.

Olen valinnut käyttää naispuolisista upseereista ilmausta *upseerinainen*. Eräs aineistoni informanteista totesi haastattelussa: ”Mä oon aina vihannu sitä, että halutaan nostaa *nais*upseeri tai *nais*sotilas tai *nais*varusmies.” Naiseuden ei haluta määrittelevän tai vähentävän sotiluutta tai upseeriutta. Koska sukupuoli kuitenkin on tutkimukseni keskiössä, olen valinnut käyttää termiä, joka kääntää asetelman toisinpäin. Haastateltavat ovat ensisijaisesti upseereita ja sukupuoleltaan he ”sattuvat olemaan” naisia. Sukupuolen olen nostanut näkyviin, jotta voin sitä kautta kyseenalaistaa ja purkaa näennäistä neutraaliutta, joka kätkee allensa vakiintuneita ja luonnollistettuja sukupuoleen liittyviä oletuksia, normeja ja käytänteitä.

SUKUPUOLETON SOTILAS?

> Ja mä oon aina sanonu et, mä oon luonnehtinu, et intis on sellasii niinku kolmentyyppisii naisii, et on, miten mä sanoisin, leidien leidit, sitte on sellaset machonaiset ja sitte on niinku sellaset, ketkä on omia ittejään. (Eeva)

Upseerinaisten haastatteluissa yhdeksi sukupuolen tekemisen tavaksi nousi sotilaan sukupuolettomuuden rakentaminen. Eevan pohdinnassa tiivistyy jotain oleellista sotilaan sukupuoleen ja sen rakentumiseen liittyen. Yhtäältä hän erottaa itsensä ”leidien leideistä”, perinteistä feminiinisyyttä harjoittavista naisista. Toisaalta hän tekee eron myös itsensä ja ”machonaisten”, maskuliinisuuksia harjoittavien naisten, välillä. Samalla hän rakentaa puheessaan omaa sotiluuttaan korostaen yksilöllisyyttään ja toimijuuttaan, häivyttäen sukupuolen ja sen merkityksen.

> Ja mä niinku koen, et okei, ku mä oon töissä, niin mä oon nainen, eikä musta tule miestä, enkä mä edes yritä muuttua mieheksi. Mut siellä me ollaan tietyllä tavalla niinku sukupuolettomia. (Eeva)

Eeva toteaa olevansa nainen, eikä hänestä *tule* miestä, eikä hän yritä *muuttua* mieheksi. Taustaoletuksena on kuitenkin sotilaan maskuliininen normi eli se, miksi *pitäisi* tulla tai muuttua. (Ks. myös Nentwich & Kelan 2014, 129.) Suomalaisen yhteiskunnan

sukupuolisopu (Julkunen 1999, 99) ulottuu myös armeijaorganisaatioon. Naisten astuessa armeijan harmaisiin Puolustusvoimien ohjesäännöt ja muu virallinen teksti ja puhe oli muutettu sukupuolineutraaliksi. Virallisten käytänteiden muuttaminen ei kuitenkaan väistämättä muuta ruohonjuuritason arjessa ilmenevää sukupuolistunutta puhetta ja käytänteitä. (Jokinen 2000, 170–171.) Informantit puhuvat niin suomalaisesta yhteiskunnasta kuin Puolustusvoimista sukupuolineutraalina. Sukupuolineutraalius osoittautuu kuitenkin näennäiseksi erilaisissa feminiinisyyden ja sotilaan maskuliinisen ideaalin törmäyskohdissa. Vaikka puheiden tasolla sotilaasta tehtiin sukupuoletonta, haastatteluissa nousivat esiin taustalla olevat maskuliiniset normit sekä maskuliinisuuksien ja feminiinisyyksien erilainen arvottaminen. (Nentwich & Kelan 2014, 127.) Se, mitä informantit kuvaavat sukupuolettomuutena, näyttäytyy monissa tilanteissa hierarkiassa arvostetumpien maskuliinisuuksien harjoittamisena, eikä sukupuolen merkitys ole hävinnyt. Sukupuolen purkamisen sijaan sukupuolettomuuden rakentaminen voidaan näin ollen tulkita tavaksi tehdä sukupuolta. (Kelan 2010, 189.) Näennäisen sukupuolineutraaliuden ylläpitäminen tiedostamatta sen taustalla olevia sukupuolittuneita normeja jähmettää sukupuolen ja sen järjestykset sen sijaan, että se mahdollistaisi muutoksen.

> En mä tiedä, mä en jotenkin osaa erotella, tai en halua erotella, et naissotilaat ja miessotilaat, sotilas on sotilas. Ja mä en ite ainakaan nää siinä mitään ristiriitaa. Ja en oo kyl joutunu painii tämmösen asian kaa. Että tota, mun mielest ehkä tärkeintä tässä ois säilyttää se oma ittensä, oma niinkun identiteetti, et nimenomaan ei tarviis lähtee mitään roolii esittää. Et sotilas on niinku termi, jolla voidaan niinku, se on siis osa identiteettiä, sillei oo mun mielestä mitään väliä, onko se mies vai nainen, sotilas on sotilas. (Jaana)

Naiseuden ja sotilaan perinteisen maskuliinisuuden välisen ristiriidan kieltäminen turvaa käsitystä itsestä. Jaana esittää sotiluuden oman identiteettinsä kannalta määrittävämpänä tekijänä kuin sukupuolen. Sotiluus on hänelle enemmän kuin ammatti – se on osa identiteettiä. Sukupuolen esiin nostaminen uhkaa paitsi ammatillista kuvaa itsestä, myös omaa minuutta. Informantit tuovat vahvasti esiin toiveen siitä, että sukupuolella ei olisi väliä. He korostavat sotilaiden tasa-arvoisuutta esimerkiksi palkkauksen ja urakehityksen osalta. Ne voitaisiinkin lukea sukupuolen purkamisen paikkoina, joissa sukupuolella ei ole merkitystä. (Ks. myös Kelan 2010, 182–185.) Toisaalta tällöin unohdetaan saman organisaation siviilityöntekijät ja erityisesti siviilinaisten matala palkkataso ja vähäiset mahdollisuudet edetä uralla.

Ylipäätään jo sukupuolesta puhuminen aiheutti kielteisiä reaktioita osassa haastateltavia. Suomalaisen työelämän yleinen ilmiö on, että sukupuoli koetaan usein merkityksettömänä tai siihen liittyvien asioiden ei katsota kuuluvan työpaikalle. Sukupuoleen liittyviä ristiriitoja nostetaan kyllä esiin, mutta niitä ei ajatella olevan omalla työpaikalla. (Korvajärvi 2016, 155–156.) Työelämässä johtavassa asemassa olevien naisten keskuudessa yleinen sukupuolen tekemisen tapa on itse asiassa rajoittaa feminiinisyyksien harjoittamista. Sukupuolen ”unohtaminen” luo tilanteen, jossa työelämän tai kyseisen organisaation sukupuolistuneet järjestykset eivät näyttäydy rakenteellisina ja rajoittavina ”rautahäkkeinä”. Silloin jää tilaa yksilön toimijuudelle. (Vehviläinen 2009, 24–25.)

> Kuinka joku esimies jossain vaiheessa ei oikein tienny, että miten hänen pitäis käyttäytyä, että kun hän kättelee kaikkia muita, sitten mua tulee halaamaan ja mikä on niinku joissain yhteyksissä hieman kummallista. (Marja)

Marja kertoo kokeneensa kiusallisena tilanteet, joissa sukupuoli on nostettu esiin. Tilanteessa, jossa esimies on halannut Marjaa ja kätellyt miehiä, Marjan naiseus on nostettu esiin hyvin konkreettisella ja ruumiillisella tavalla. Sosiaalipsykologi Suvi Ronkaisen (2001, 80) mukaan sukupuolineutraaliin ja yksilöä korostavaan puheeseen sisältyy naisille myös lupaus sukupuolesta ja naisruumiista vapautumisesta. Se lohduttaa ja antaa mahdollisuuden olla minä/subjekti. Sukupuolen tekeminen sukupuolettomuutta rakentamalla on samalla toivotun todellisuuden luomista puheen kautta. Marja kertoo käyttäytyvänsä rajoitetummin kuin ehkä muunlaisissa yhteisöissä ja toivoo näin voivansa omalla käyttäytymisellään

vaikuttaa siihen, että sukupuoli ei tule näkyviin, ja välttyvänsä kiusallisilta tilanteilta. Rajoitettuun käyttäytymiseen liittyy osaltaan feminiinisyyksien häivyttäminen, jota käsittelen lisää seuraavassa luvussa.

FEMINIINISYYKSIEN HÄIVYTTÄMINEN

> Tuntuu vaan siltä, että niinku sellasia naisellisia piirteitä ei niinku, vaatteidenki takia tai muuten ei tuu korostettuu, eikä halua, koska se, mä en ainakaan halua, että joku kattoo mua ikäänkuin, sillä tavalla, ymmärrät mitä tarkotan. Et mä haluan olla mahdollisimman neutraali. (Piia)

Yhtenä haastatteluissa hyvin eksplisiittisesti lausuttuna sukupuolen tekemisen tapana upseerinaisilla on feminiinisyyksien häivyttäminen. Sukupuolettoman sotilaan rakentamiseen liitetty ajatus neutraaliudesta muuttuukin aktiiviseksi ja tiedostetuksi naiseuden piilottamiseksi eli sukupuoli nähdään selkeästi merkityksellisenä. Feminiinisyyksien häivyttäminen liitetään ammatilliseen uskottavuuteen. Informanttien mukaan se myös vähentää naisiin kohdistuvia ulkonäköpaineita ja tekee helpommaksi olla miesten kanssa kaveri. Politologi Jaana Kuusipalo (1999, 69) kuvaa kuinka politiikassa mies ei edusta sukupuoltaan, vaan ihmistyyppiä ja toimintamallia, johon naistenkin tulisi pyrkiä. ”Hyväksi jätkäksi” pyrkivän naisen on varminta yrittää saada miehet unohtamaan, että hän on nainen. Miesryhmän hyväksyntä edellyttää monissa tilanteissa naisellisten piirteiden häivyttämistä.

Feminiinisyyksiä häivyttämällä upseerinaiset suojelevat sekä itseään että työyhteisöään tilanteilta, joissa sukupuoli nousisi esiin molemmille osapuolille kiusallisella tavalla. Naisellisten piirteiden kätkeminen liittyy myös tarpeeseen suojautua tietynlaisilta katseilta. Sotilaallista diskurssia tutkinut miestutkija Arto Jokinen (2000) kuvaa hegemonista maskuliinisuutta yleisesti hyväksyttynä ja tuettuna patriarkaalisena käsityksenä miehen sukupuolesta ja (hetero)seksuaalisuudesta. Armeijamaailman hegemoninen maskuliinisuus korostaa naisen ruumiin seksuaalisuutta, kun taas upseerinaiset pyrkivät nimenomaan kätkemään sen. Sotilaan univormu koetaan suojavaatteena, jonka ajatellaan tekevän niin naisten kuin miesten olon helpommaksi.

> Esitutkinnassaki kysyttiin, et tota, oletko antanut ymmärtää jotain. Ja minkälaisia vaatteita olet käyttänyt. Ja et houkutteliko se jotenkin ja... Huoh. Ja sit niinkun, et kaikkea muuta, että lökäreissä raahustelen, ettei kukaan vaan huomais, joo en juuri käytä enää muuta vapaa-ajalla. (Kati)

Rajuimmillaan sukupuoli, tässä tapauksessa naiseus, joutuu suurennuslasin alle kohdatessa seksuaalista häirintää. Kati kertoo kadettikouluaikana kokemastaan häirinnästä, josta teki ilmoituksen. Tapaus vietiin esitutkintaan, jota Kati kuvailee edellä. Hän kertoo yrittäneensä häivyttää sukupuolensa ja samalla tehdä itsensäkin mahdollisimman näkymättömäksi. Katin kohdalla kahden kurssitoverin harjoittamasta häirinnästä ilmoittaminen johti joukosta eristämiseen. Hän oli kertomansa mukaan ”se, joka käräytti jätkät”. Katin sukupuoli, seksuaalisuus ja ruumiillisuus olivat tulleet näkyviin yhteisölle kiusallisella tavalla, joka uhkasi joukon kiinteyttä. Myös sukupuolentutkija Elizabeth Kelanin (2010) tutkimuksessa kävi ilmi, että naispuoliset työntekijät yrittävät välttää provosointia ja pyrkivät ”sukupuolettomaan” työtoveruuteen. Ammattilaisuus ja naiseus voivat joissain tilanteissa olla toisensa poissulkevia kategorioita. (emt. 184.) Kilpailutilanteessa – jona kadettikouluaikaa voidaan pitää – kurssitoverit eliminoivat kilpailun alentamalla Katin ”vain naiseksi”.

> Et täytyy sanoo, et vaatteet vois ehkä olla, mut Suomessa haetaan siinäki sellasta tietynlaista neutraaliutta, et meil on se miesten koppalakki ja käytetään solmiota, ku muissa maissahan naisilla on semmonen solmuke ja naisellinen lakki ja näin. (Eeva)

> Mut et onhan niit tiettyi juttui ja jotkut hajuveden käytöt, siis semmonen niinkun naiseuden korostaminen siin työyhteisössä ei oo soveliasta. Et tota, eihän sul voi olla pitkät ja lakatut kynnet tai jotaki tekoripsii, sellasii, mitkä on tonne kulmakarvoihin asti tai näin. (Paula)

Jokinen (2001, 196) kuvaa vaatteisiin liittyviä yhteiskunnallisia merkityksiä: miehillä musta puku ja valta, univormut ja valta, työmiehen asu ja voima. Naisilla korkeat korot, avokaulaiset mekot ja hempeät värit voidaan puolestaan liittää heikkouteen, avuttomuuteen ja koristautumiseen. Näin ollen naiseksi pukeutuva mies luopuu vallasta ja mieheksi pukeutuva nainen pukeutuu valtaan. Vaikka univormusta puhutaan neutraalina, tosiasiallisesti kyse on maskuliinisesta pukeutumisesta ja maskuliinisuuksien harjoittamisesta. Jälleen nousee esiin näennäisen neutraaliuden taakseen kätkemä maskuliinisuus. Sotilasnaisilla sukupuolen tekeminen femiiniinisyyttä kontrolloimalla on usein kolmitahoista: itsensä kontrolloimista, muiden kontrolloimista sekä organisaation ohjeistamaa yleisen palvelusohjesäännön kautta. (Ks. myös Ojajärvi 2015, 120.) Neutraaliutta korostavan puheen ohessa tulee ajoittain esiin toiveita siitä, että voisi tuoda esiin myös naisellisia piirteitä tai käyttää naisellisempia vaatteita. Toive on kuitenkin ristiriidassa sotilaan normin kanssa ja voisi johtaa niin sotilaan ammatillisesta uskottavuudesta kuin vallasta luopumiseen naiseuden ja naisellisuuden tullessa näkyviin. Tämän vuoksi näyttäytyy tärkeänä kontrolloida paitsi itseään, myös muita naisia tämän asian osalta.

ERON RAKENTAMINEN TOISIIN NAISIIN

> Ku mä huomaan, et ku mä meen johonki, harrastusjutuissahan se lähinnä tulee tai jossain kaikennäköisissä vanhempainyhdistyksissä ja muissa. Niin ää, siellä saa semmosen, se on varmaan siitä omasta esiintymistavasta kiinni, niin siellä saa sen saman statuksen ku ne miehet. Koska niin siinä aina vaan käy, että niitä miehiä kuunnellaan paremmin kuin naisia, ihan selvästi. (Kati)

> Mä luulen et se tulee sit kumminki täst työstä, et semmonen, et ehkä semmonen naismainen jahkailu ei enää niinku sovi itelle, että... (Siiri)

Upseerinaisten haastatteluissa nousee esiin, että he siirtävät työssään ja sotilasyhteisössä omaksumiensa maskuliinisuuksien harjoittamisen soveltuvilta osin myös muille elämän osa-alueille. Maskuliinisuuksien harjoittaminen on osana sukupuolen tekemisen tapaa, jossa upseerinaiset rakentavat eroa toisiin naisiin. Maskuliinisuuksien harjoittamista on helppo käyttää resurssina myös työn ulkopuolella, sillä se tarjoaa arvostusta ja kunnioitusta, kuten Kati edellä kuvailee. Siiri näkee sotilailla arvostetun ominaisuuden eli nopean päätöksenteon epätyypillisenä naiselle, mutta liittää tuon ominaisuuden itseensä. Sillä hän rakentaa ammatillista kuvaa itsestään sotilaana suhteessa ”toisiin”. Hän kuvaa, kuinka saavuttaa naispuolisten kaveriensa joukossa monesti johtajan aseman. Kun muut naiset eivät osaa tehdä päätöstä, hänelle annetaan ratkaisijan rooli. Sekä Kati että Siiri näkevät itsensä poikkeuksina suhteessa stereotyyppiseen käsitykseen naisista ja liittävät nämä poikkeukselliset ominaisuudet työssä opittuun maskuliinisuuksien harjoittamiseen.

> Ei mulla varmaan mitään sellasta. Ehkä just päinvastoin ennemminki. Et ei mun tartte mennä korkkareissa minnekään, että en mä oo missään naisten ammatissakaan, että jos ei niinku huvita, niin ei tarvii. Ja kaikki varmaan ymmärtää sen paremminki, että... (Oona)

Perinteiset käsitykset sukupuolen tekemisestä tulevat esiin myös ulkonäköön liittyvissä puheissa. Osa informanteista voi sanoa ”pukeutuvan takaisin naiseuteen” laittamalla vapaa-ajalla mekon päälle. Informanttien kesken tässä löytyy eroja: toisille perinteisen femiiniinisyyden harjoittaminen mekkoineen ja korkokenkineen on ahdistavaa. Heille armeijamaailman neutraalius ja maskuliinisuus näyttää tuovan myös helpotusta heidän vapautuessaan femiiniinisyyksien harjoittamisesta. Naiset luovat kuvaa siitä, kuinka sotilaan ammatti antaa heille mahdollisuuden olla oma itsensä, ilman vaatimuksia tai odotuksia perinteisen femiiniinisyyden harjoittamisesta. Samalla sotiluus toimii myös varuskunnan ulkopuolella sosiaalisesti hyväksyttynä selityksenä olla harjoittamatta perinteistä naiseutta. Osa informanteista rakentaa kuvaa itsestään ”ei-tyypillisenä naisena”, joka on aina viihtynyt poikien ja miesten seurassa. Näissä puheissa tulevat jälleen esiin hierarkiat sukupuolen tekemisessä: maskuliinisuuksien arvostaminen ja femiiniinisyyksien ei-arvostaminen. (Nentwich & Kelan 2014, 127.) Maskuliinisen sotilaan ideaali vaatii vertailukohdaksi ei-arvostettuja,

feminiinisiä piirteitä ja osoituksia heikkoudesta, joka eivät sovi sotilaalle. (Jokinen 2000, 147.) Naisten astuttua maskuliiniseen sotilasmaailmaan ja -rooliin eron rakentaminen suhteessa naiseen ja feminiinisyyksiin on ollut haastavampaa. Kuitenkin myös upseerinaiset itse rakentavat eroa perinteiseen feminiinisyyteen ja ”toisiin” eli muihin naisiin. (Ks. myös Sasson-Levy 2003, 452.) Sitä ei artikuloida, keitä nämä ”toiset” ovat. Heidän voi olettaa olevan siviilinaisia, niin tukitehtävissä sotilasorganisaation sisällä työskenteleviä kuin organisaation ulkopuolisia.

> – – hänellä oli ollu aika negatiivisia kokemuksia naisista niinku esikuntahommissa ja että oli vähän pelänny, että tuleeko samanlainen, että kuulemma osaa olla aika hankalia vittupäitä suoraan sanottuna. (Oona)

Osa informanteista epäilee, ettei viihtyisi naisvaltaisessa työyhteisössä. He liittävät niihin varsin stereotyyppisiä piirteitä: selän takana puhumisen, kadehtimisen, mustasukkaisuuden, paremmin pärjäävien kiusaamisen, asioista vinkumisen ja sen, ettei ongelmia koskaan jätetä taakse, vaan niihin palataan yhä uudestaan. Toisaalta myös miesvaltaiseen työyhteisöön liitettävät piirteet ovat stereotyyppisiä, mutta niissä on poikkeuksetta myönteinen lataus: avoimuus, suoraan puhuminen ja reiluus. Informantit tekevät sukupuolta rakentamalla rajustikin eroa perinteiseen feminiinisyyteen. Muut naiset eivät heidän mukaansa soveltuisi sotilaan ammattiin tai aiheuttaisivat hankaluuksia työyhteisössä. Naispuoliset itse ovat näistä ”toisista” poikkeavia. (Kts. myös Rones 2015b, 271–271.)

Sosiaalipsykologi Mirja Tolkki-Nikkosen (1989, 46–47) haastattelemat naispuoliset opiskelijat korostivat vastaavalla tavalla ihmisyyttään eivätkä halunneet identifioitua ”meihin naisiin”, koska kyseinen ryhmä herätti heissä negatiivisia mielikuvia. Tolkki-Nikkosen mukaan varttuneemmilla naisilla mielikuva oli positiivisempi, eikä heillä ilmennyt samanlaista tarvetta erottautua muista naisista. Sukupuolen tekeminen rakentamalla eroa muihin naisiin juontuu osittain tarpeesta korostaa omaa toimijuutta suhteessa rakenteellisiin ongelmiin ja syrjiviin käytäntöihin. Kun sukupuoleen liittyvät ongelmat tai syrjintä nähdään osittain yksilöistä johtuvana, omat vaikutusmahdollisuudet näyttävät lisääntyvän ja kyseiset ilmiöt on helpompi kestää. Julkusen (1999, 99) mukaan päällimmäinen suomalainen mentaliteetti on ajatus siitä, että asiat ovat kiinni itsestä, eikä sukupuolesta.

MASKULIINISTEN NORMIEN MURTAMINEN

> Mut ehkä tietyl taval semmonen, edelleen sellanen äidillinen rooli sit kuitenki kuitenki korostuu täälläki, vaikkei oo edes äiti tai kenenkään äiti ja suurin osa työkavereist on vanhempii ku ite, mut silti semmonen, et asiat tulee tehdyksi, se huolehtiminen, niin emmä tiedä, onko muilla naissotilailla, mut ainaki itellä. (Siiri)

> Et jotenki minust ne on niinku, mun mielest perheenäidin rooli on aika samanlainen ku toi varusmiesten joukkueenjohtaja tai vääpelin homma, et ihan samoist asioist saa sanoa kotona ja siellä ja ihan samoin lapsii pitää kohdella ku niit varusmiehiiki. Niin mä oon sanonuki jonkun kerran noille – – et tuntuu, et ne ois ollu sellasii lainalapsii. (Paula)

Monet informanteista nostivat esiin äitiyden ja hoivan ja liittivät ne itseensä tai yleisesti ottaen naiseuteen. Tämä tapahtui riippumatta siitä, oliko informantti tosiasiallisesti äiti. Sukupuolta tehdään tässä yhteydessä biologisen naiseuden ja perinteisen naisen roolin kautta. Työstä ja ammatista puhuttaessa sukupuoli usein loistaa poissaolollaan. Se kuitenkin aktualisoituu perheen ja yksityisen yhteydessä sekä suhteessa äitiyteen. Näissä kohdissa siitä on ikään kuin lupa puhua. (Korvajärvi 1996, 91–95.) Äitiyden liittäminen sotiluuteen ja ammatillisuuteen ei näyttäytynyt ristiriitaisena. Naiseuden yhdistäminen perinteiseen feminiinisyyteen hajuvesineen ja mekkoineen aiheutti monessa tarpeen rakentaa eroa, mutta äitiys nähtiin resurssina työssä. Yhteiskuntapoliitikko Helena Hirvosen (2012) tutkimuksessa hyvinvointityön ammattilaiset yhdistävät naiseuden ”hempukkamaisuuteen” ja äitiyden vanhemmuuden hyödyllisiin taitoihin. Harjoittaessaan feminiinisyyttä äitiyden ja hoivan kautta upseerinaiset yhtäältä vastaavat naiseuteen liittyviin odotuksiin, mutta

toisaalta tekevät sotilaan sukupuolta toisin, sotilaan normeista poikkeavalla tavalla. Tämä sukupuolen tekemisen tapa ei välttämättä haasta sukupuolen kaksinapaisuutta, mikä voisi johtaa sukupuolen purkamiseen (Butler 2006), mutta murtaa normeja ja sukupuolten hierarkioita tekemällä sukupuolta toisin (West & Zimmerman 1987).

Upseerinaiset irtautuvat selvästi siitä traditionaalisesta ajatuksesta, että äidit elämän synnyttäjinä eivät voisi osallistua sotaan ja elämän tuhoamiseen. Haastatteluissa korostui sotilaan tehtävä kouluttajana ja kasvattajana, mikä istuu hyvin Lotta Svärdin perinteestä nousevaan yhteiskunnallisen äitiyden käsitykseen. Toisaalta ammatin kasvatuksellisen ulottuvuuden korostaminen myös tasapainottaa ristiriitaa ammattiin liitettävien maskuliinisuuksien harjoittamisen ja naiseuteen liitettävien kulttuuristen odotusten välillä. Yksi informanteista ilmaisee oletuksensa siitä, että sotilasnaiselle sallitaan enemmän pehmeyttä kuin sotilasmiehelle. Hän eroaa muista informanteista kuvaamalla itseään ei-äidillisenä ja miespuolista työkaveria itseään pehmompana. Hän esittää myös toiveen siitä, että tällaiset piirteet eivät olisi sukupuoleen liitettäviä, vaan kukin voisi olla oma persoonansa sukupuolesta riippumatta.

> Että tää ympäristöhän tavallaan pakottaa tiettyyn muottiin, mut silti ei. Et must se on niinku hyvä, et naiset tuo esiin, että ne on naisia, tai on niinku omia ittejään. Et se on niinku enemmän se oman ittensä löytäminen, joka on tässä tärkeää. Koska sillon, ku sä löydät sen oman ittes, että on, niin sillon sä voit töissäki olla oma ittes, sellasena ku sä oot. (Piia)

> Mut johonki juhliin on kauheen kiva laittautua, koska kuitenki niinku mun mielestä vaikka on sotilaana, niin se ei tarkota sitä, että pitäis yrittää olla kuin mies. Koska mun mielestä myöskin nainen voi olla ihan yhtä ammattitaitonen ja arvostettu ja ylpeä siitä omasta sotilaan ammatistaan ku niin maskuliininen mieskin. (Paula)

Piia kuvaa olleensa aiemmin poikatyttö, mutta lasten saamisen myötä naiseuden nousseen esiin eri tavalla. Hän kertoo päätyneensä sen myötä hyvään tasapainoon sotiluuden ja naiseuden suhteen. Myös muut kokeneemmat informantit kuvaavat selkeästi tasapainon löytymistä työuran edetessä. He kertovat, kuinka iän, kokemuksen ja tietyn aseman saavuttamisen kautta ovat tuoneet enemmän esiin naiselliseksi miellettyjä piirteitään myös sotilasyhteisössä. Aikuisen identiteetin muodostuminen vaikuttaa myös ammatilliseen identiteettiin ja vahvistaa sen persoonallista puolta normien ja idealismin suoran omaksumisen sijaan. Ikä ja asema tuovat naisille rohkeutta tehdä sotilaan sukupuolta toisin pysyen uskollisena omalle minuudelleen sekä kohdata myös normien rikkomiseen liittyvä mahdollinen vastustus. Vehviläisen (2009, 25) mukaan myös naisjohtajien haastatteluissa nousee esiin harvinaisena, mutta ei kuitenkaan ainutlaatuisena ilmiönä, sukupuolieron korostaminen ja naiseuden merkitys osana omaa minuutta, vaikka ympäristöstä tulisikin painetta muokata itseään ”neutraaliksi”.

> Myös sen takia, että perinteisen sotilaan olemus on muuttunut myös noiden miesten osalta aika paljon, niin se on helpottanu. Ja sellanen kaikenlainen heterogeenisyys on huomattavasti suvaitumpaa, niin sit ei tarvii itsekään, ei tarvii äijäillä niinku sen takia, et kun muutkin. Niin ei siin mun mielest nykyisin kun joukko on niin kirjavaa, se on taas persoona, ei se sukupuoli. (Kati)

Sotilaan normin murtumiseen ei riitä ainoastaan se, että sotilasnaiset toistavat sotilaan sukupuolta toisin. Muutoksen tulee tapahtua myös yhteisön ja organisaation tasolla niin, että sukupuolen merkitys vähenee ja miesten hegemonia heikkenee. Varusmiesten uusi sukupolvi ei ole elänyt aikaa, jolloin naiset eivät olisi toimineet sotilaina, joten sukupuolen merkitys voi olla tilanteisesti vähäisempää. Muutos on kuitenkin hidasta senkin vuoksi, että naiset ovat edelleen todella pieni vähemmistö upseerien joukossa ja sukupuolen ”unohtaminen” on tämän takia vaikeaa.

UUDENLAISTA SOTILUUTTA?

Analyysissani löysin neljänlaisia sukupuolen tekemisen tapoja, joita tarkastelin sukupuolen tekemisen laajaa tutkimusperinnettä hyödyntäen. Käytin

rinnakkain etnometodologista (West & Zimmerman 1987) ja poststrukturalistista (Butler 2006) suuntausta painottaen ensin mainittua erityisesti sukupuolen toisin tekemisen käsitteen osalta. Ensinnäkin upseerinaiset rakentavat puheissaan sukupuoletonta sotilasta pyrkimyksenään häivyttää sukupuolen merkitys. Sukupuolineutraalius on kuitenkin näennäistä ja sotiluuden taustalla olevat maskuliiniset normit tulevat näkyviin erilaisissa naiseuden ja sotiluuden törmäyskohdissa. Näin ollen sukupuolettoman sotilaan rakentaminen ei itse asiassa ole sukupuolen purkamista, vaan voidaan nähdä yhtenä sukupuolen tekemisen tapana. Toisekseen upseerinaiset häivyttävät aktiivisesti ja tiedostetusti feminiinisiä piirteitään rakentaakseen uskottavaa kuvaa itsestään sotilaina ja sopeutuakseen sotilasyhteisöön. Kolmantena sukupuolen tekemisen tapana upseerinaiset rakentavat eroa suhteessa "toisiin" eli muihin naisiin. He esittävät itsensä poikkeuksellisina naisina ja erottautuvat perinteisestä feminiinisyydestä. He käyttävät työssä omaksuttujen maskuliinisuuksien harjoittamisen tapoja myös muilla elämän osa-alueilla ja saavuttavat sitä kautta arvostusta. Neljäs ja edellisten kanssa selkeimmin ristiriidassa oleva sukupuolen tekemisen tapa on äitiyden ja hoivan käyttäminen resurssina työssä. Iän, kokemuksen ja tietyn aseman saavuttamisen myötä naiset haastavat sotiluuden maskuliinisia normeja liittämällä sotiluuteen yhä enemmän myös feminiinisyyksiä.

Upseerinaisten sukupuolen tekemisen tavat ovat osittain rinnakkaisia, lomittaisia ja myös keskenään ristiriitaisia. Niiden omaksuminen on ollut välttämätöntä, jotta naiset ovat voineet löytää paikkansa sotilasyhteisössä sekä jatkaa upseerin ammatin harjoittamista. Erilaiset sukupuolen tekemisen tavat ovat toimineet sopeutumisstrategioina, joiden avulla naiset ovat luoneet ammatillista kuvaa itsestään ja pyrkineet saavuttamaan työyhteisönsä arvostuksen. Sukupuolen tekemisen tavoista äitiyden ja hoivan liittäminen sotiluuteen näyttäisi tuovan upseerinaisille vähintään hetkellistä auktoriteettia suhteessa työkavereihin ja varusmiehiin. Toisaalta voi kysyä, syökö hoivan käyttäminen resurssina työssä sotilaan ammatillista uskottavuutta ja sysääkö se naisen pois sotilaan tehtävän ytimestä kohti naisille perinteisesti jätettyjä tukitehtäviä. Onko kyseinen sukupuolen tekemisen tapa vain sukupuolen ja sen kaksinapaisen järjestysten uusintamista vai tapa tehdä uudenlaista sotiluutta, joka sisältää yhtä lailla arvostettuja maskuliinisuuksia ja feminiinisyyksiä?

Ruotsin armeijan upseerinaisia tutkinut, tekniikan ja sosiaalisen muutoksen alalta väitellyt Alma Persson (2011, 73) epäilee, etteivät armeijaorganisaation sisällä vallitsevat sukupuoleen liittyvät asenteet ja käytänteet välttämättä muutu sukupolven vaihtuessa tai ajan kuluessa. Hänen mukaansa nuoret upseerinaiset eivät kritisoi sukupuoliseen syrjintään liittyvää käytöstä, eivätkä heidän kertomuksensa uran alkuvaiheista eroa juurikaan vanhempien upseerien kertomuksista. Sama on havaittavissa omassa aineistossani, mutta en ole kuitenkaan päätynyt yhtä lohduttomaan johtopäätökseen. Upseerinaisten sukupuolen tekemisen tavoissa ylittyvät maskuliinisuuksien ja feminiinisyyksien rajat ja sukupuolten kategoriat. Upseerinaisten harjoittaessa vaihtoehtoisia sukupuolen tekemisen tapoja myös perinteisen sotilaan normi ja ideaali säröilevät. Tämä luo paitsi naisille, myös miehille tilaa toteuttaa sotiluutta uusilla tavoilla. Muutos on kuitenkin äärimmäisen hidasta naisten ollessa edelleen varsin pieni vähemmistö upseerikunnassa. Muutokseen vaaditaan yksilöiden toiminnan lisäksi rakenteellisia muutoksia ja sotilasorganisaatiossa vallitsevan näennäisen sukupuolineutraliteetin purkamista, maskuliinisten normien esille nostamista ja haastamista. Jatkotutkimuksen kannalta näen tärkeänä pureutua tarkemmin siihen, millaisena tämän päivän upseerit näkevät sotilaan ideaalin, millaisia maskuliinisuuksia tai feminiinisyyksiä siihen mahdollisesti liitetään ja miten käsitykset ideaalista vaikuttavat upseerinaisten paikan löytymiseen sotilasyhteisössä.

YTM, TM Suvi Kouri tekee Jyväskylän yliopistossa väitöskirjaa upseerinaisten sopeutumisesta sotilasyhteisöön. Hänen kiinnostuksen kohteitaan ovat muun muassa työelämän sukupuoli, sotilaan ideaali ja sotilassosiologian uudet avaukset. suvi.kouri@gmail.com

KIRJALLISUUS

Butler, Judith (2006 [1990]) *Hankala sukupuoli. Feminismi ja identiteetin kumous*. Helsinki: Gaudeamus. Suomentaneet Tuija Pulkkinen & Leena-Maija Rossi.

Goldstein, Joshua S. (2001) *War and Gender. How Gender Shapes the War System and Vice Versa*. Cambridge: Cambridge University Press.

Haaland, Torunn Laugen (2012) Friendly War-Fighters and Invisible Women. Perceptions of Gender and Masculinities in the Norwegian Armed Forces on Missions Abroad. Teoksessa Kronsell, Annica & Svedberg, Erika (toim.) *Making Gender, Making War. Violence, Military and Peacekeeping Practices*. New York: Routledge, 63–75.

Hirvonen, Helena (2012) Naiseus resurssina hyvinvointityössä. Teoksessa Harjunen, Hannele & Saresma, Tuija (toim.) *Sukupuoli nyt! Purkamisia ja neuvotteluja*. Kampus Kustannus/JYY:n julkaisusarja (87). Jyväskylä: Kampus Kustannus, 89–106.

Hyvärinen, Matti, Peltonen, Eeva & Vilkko, Anni (toim.) (1998) *Liikkuvat erot. Sukupuoli elämäkertatutkimuksessa*. Tampere: Vastapaino.

Jacoby, Tami Amanda (2010) Fighting in the Feminine: The Dilemmas of Combat Women in Israel. Teoksessa Sjoberg, Laura & Via, Sandra (toim.) *Gender, War and Militarism. Feminist Perspectives*. Santa Barbara, California: Praeger Security International, 80–90.

Jokinen, Arto (2001) Näin tehdään nainen: miesten ristiinpukeutuminen. Teoksessa Nikunen, Minna, Gordon, Tuula, Kivimäki, Sanna & Pirinen, Riitta (toim.) *Nainen/naiseus/naisellisuus*. Tampere: Tampere University Press.

– – (2000) *Panssaroitu maskuliinisuus. Mies, väkivalta ja kulttuuri*. Tampere: Tampere University Press.

Julkunen, Raija (2012) Mieskysymys suomalaisen tasa-arvopolitiikan asialistalla. Teoksessa Jokinen, Arto (toim.) *Mieskysymys. Miesliike, -työ, -tutkimus ja tasa-arvopolitiikka*. Tampere: Tampere University Press, 30–43.

– – (1999) Sukupuoli, työ, hyvinvointivaltio. Teoksessa Lipponen, Päivi & Setälä, Päivi (toim.) *Suomalainen nainen*. Helsinki: Otava, 79–100.

Kelan, Elisabeth K. (2010) Gender Logic and (Un)doing Gender at Work. *Gender, Work & Organization* 17:2, 174–194.

Korvajärvi, Päivi (2016) Sukupuoliero työssä: numerot ja käytännöt. Teoksessa Husso, Marita & Heiskala, Risto (toim.) *Sukupuolikysymys*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, 142–160.

– – (1996) Sukupuoli työpaikalla. Teoksessa Kinnunen, Merja & Korvajärvi, Päivi (toim.) *Työelämän sukupuolistavat käytännöt*. Jyväskylä: Vastapaino, 89–108.

Kuusipalo, Jaana (1999). Suomalaiset naiset politiikassa. Teoksessa Lipponen, Päivi & Setälä, Päivi (toim.) *Suomalainen nainen*. Helsinki: Otava, 55–78.

Laukkanen, Tiia & Ojajärvi, Anni (2016) Nainen miesten kuntokoulussa – naisvarusmiesten blogikirjoituksia palveluksen arjesta, kunnosta ja kestämisestä. Teoksessa Berg, Päivi & Kokkonen, Merja (toim.) *Urheilun takapuoli. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus liikunnassa ja urheilussa*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 186, 229–249.

Latva-Äijö, Annika (2004) *Lotta Svärdin synty. Järjestö, armeija, naiseus 1918–1928*. Diss. Helsinki: Otava.

Liljeström, Marianne (2004) Kokemukset ja kontekstit historiankirjoituksessa. Teoksessa Liljeström, Marianne (toim.) *Feministinen tietäminen. Keskustelua metodologiasta*. Tampere: Vastapaino, 141–166.

Liukkonen, Marjo (2018) *Hennalan naismurhat 1918*. Tampere: Vastapaino.

Lähteenmäki, Maria (1999) Vastuu kasvattaa itsenäisyyttä. Naisliike Suomea rakentamassa. Teoksessa Lipponen, Päivi & Setälä, Päivi (toim.) *Suomalainen nainen*. Helsinki: Otava, 39–54.

Löyttyniemi, Varpu (2004) *Kerrottu identiteetti, neuvoteltu sukupuoli: Auscultatio Medici*. Diss. Jyväskylä: Minerva Kustannus Oy.

Maavoimat (2018) Maavoimien tiedotteet. http://maavoimat.fi/artikkeli/-/asset_publisher/yli-1500-naista-haki-vapaaehtoiseen-asepalvelukseen (haettu: 20.3.2018).

Naiset ja sotilaallinen maanpuolustus -toimikunta (1993) *Naisten vapaaehtoinen asepalvelus: naiset ja sotilaallinen maanpuolustus -toimikunnan mietintö = betänkande av kommissionen Kvinnorna och det militära försvaret*. Helsinki: Puolustusministeriö.

Nentwich, Julia C. & Kelan, Elisabeth K. (2014) Towards a Topology of 'Doing Gender': An Analysis of Empirical Research and Its Challenges. *Gender, Work and Organization* 21:2, 121–134.

Ojajärvi, Anni (2015) *Terve sotilas! Etnografinen tutkimus varusmiesten terveystajusta sosiaalisena ilmiönä*. Diss. Helsinki: Nuoristotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 163, Tiede.

Persson, Alma (2011) *Changing Boundaries, Defending Boundaries. Gender Relations in the Swedish Armed Forces*. Diss. Linköping: Linköping University.

Puolustusvoimat (2016) *Puolustusvoimien henkilöstötilinpäätös*. Helsinki: Pääesikunta.

Rones, Nina (2015a) Norwegian Defence Tradition – an Obstacle to Increased Participation by Women. Teoksessa Brundtland Steder, Frank (toim.) *Military Women – The Achilles Heel in Defence Politics?* Oslo: Abstrakt forlag, 53–82.

– – (2015b) *The Struggle over Military Identity. A Multi-Sited Ethnography on Gender, Fitness and "The Right Attitudes" in the Military Profession/Field*. Diss. Oslo: Norwegian Defence University College-Norwegian School of Sport Science/Defence Institute.

Ronkainen, Suvi (2001) Naiseuden inho. Teoksessa Nikunen, Minna, Gordon, Tuula, Kivimäki, Sanna & Pirinen, Riitta (toim.) *Nainen/naiseus/naisellisuus*. Tampere: Tampere University Press.

Sasson-Levy, Orna (2003) Feminism and Military Gender Practices: Israeli Women Soldiers in "Masculine" Roles. *Sociological Inquiry* 73:3, 440–465.

Silvasti, Tiina (2014) Sisällönanalyysi. Teoksessa Massa, Ilpo (toim.) *Polkuja yhteiskuntatieteelliseen ympäristötutkimukseen*. Helsinki: Gaudeamus, 33–48.

Tallberg, Teemu (2012) Miesten maanpuolustuksesta tasa-arvoiseen turvallisuuteen? Teoksessa Jokinen, Arto (toim.) *Mieskysymys. Miesliike, -työ, -tutkimus ja tasa-arvopolitiikka*. Tampere: Tampere University Press, 231–236.

Tolkki-Nikkonen, Mirja (1989) Naiskunta vai ihmiskunta. Naisten sosiaalisesta identiteetistä. *Naistutkimus* 2:2, 45–48.

Vehviläinen, Marja (2009) Naisten toimijuudet tietotalouden välittäjätyössä. *Naistutkimus* 22:4, 18–29.

– – (2004). Kuinka tutkia sukupuolta ja valtaa organisaatioissa? Teoksessa Eriksson, Päivi, Hearn, Jeff, Jyrkinen, Marjut, Meriläinen, Susan, Moisander, Johanna, Niemi, Hertta, Rolin, Kristina, Vanhala, Sinikka, Henttonen, Elina, Hiillos, Minna, Katila, Saija & Tallberg, Teemu (toim.) *Sukupuoli ja organisaatiot liikkeessä? Gender and organisations in flux?* Helsinki: HANKEN Svenska haldelshögskolan, Forskningsrapporter 60, 7–16.

Via, Sandra (2010) Gender, Militarism, and Globalization: Soldiers for Hire and Hegemonic Masculinity. Teoksessa Sjoberg, Laura & Via, Sandra (toim.) *Gender, War and Militarism. Feminist Perspectives*. Santa Barbara, California: Praeger Security International, 42–53.

Walker, David (2016) Putting "Insider-ness" to Work: Researching the Identity Narratives of Career Soldiers About to Leave the Army. Teoksessa Williams, Alison J., Jenkings, Neil K., Rech, Matthew F. & Woodward, Rachel (toim.) *The Routledge Companion to Military Research Methods*. New York: Routledge, 256–267.

West, Candace & Zimmerman, Don H. (2009) Accounting for Doing Gender. *Gender & Society* 23:1, 112–122.

– – (1987) Doing Gender. *Gender & Society* 1:2, 125–151.

FEMALE MILITARY OFFICERS DOING GENDER

The military profession has traditionally been possessed by men. Even where women are allowed to enter the military, the norm of the soldier is still a man. In this article I'm interested in what kind of ways of doing gender female officers have adopted to find their place in the military community and also how these ways affect other spheres of life. I have interviewed nine Finnish Defense Forces' female officers for my research. I found four ways of doing gender. The female officers do gender by constructing a gender neutral soldier in their speech, but the apparent neutrality is strongly based on masculine norms. They also fade out their femininities and distance themselves from other women. On the other hand they use motherhood as a resource and challenge the masculine norms by adding also femininities in the ways of doing gender as a soldier.